

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העומר ות
- הסוכות
- ימי הביניים - גלות ונאולה
- ימים נוראים
- חתומות
- חתומות
- ימי הפרס
- הגדה של פסח
- בענין מצוות המדיניות
- שמקור
- תמונת המוסר
- שיר הערדים
- שבת קודש
- מנהג בנימין
- שמענו בעונה
- עניינים בש"ס ובהלכה
- זמירות שבי
- קטלוג הקלטות שיעורים
- בראשית ח"א - סמארי
- סמארי בראשית נח-
- בראשית ח"ב - י"ד
- קל- חמולות
- בראשית ח"ג - יצא- ודו
- שנתות ח"א - שנתות-בשלח
- שנתות ח"ב - סמארי מבוא
- ירחי-מנעמים
- שנתות ח"ג - ידוונת-פקודי
- יקרא ח"א - יקרא-מצודע
- יקרא ח"ב - אחרי-בחיכות
- מדרבני ח"א - במדרבני-שילח
- מדרבני ח"ב קורח-מסעי
- דברים ח"א דברים-ראה

ניתן להשיג: mechonbennetech@gmail.com
בארצות הברית: 8482450220 Warehouse: sales@yefenofbooks.com

פרשת ויצא

שהיא על פני כל הארץ כולה, והיינו קיפל את כל הארץ תחתיו.

ודרשו כן מלשון 'הארץ אשר אתה שוכב עליה', ולא אמר לו ה' סתמא 'הארץ הזאת' כמו שנאמר לאברהם וליצחק. והיינו שניתנה לו כאן הבטחה וקנין בתוספת קיום וחזיון, כלומר שניתן לך הארץ שאתה אחוז בה באופן של שכיבה, שהוא דרך בעלות של קביעות וישיבה איתנה.

בגליון
פרשת ויצא

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

יעקב קראו בית עמוד 5

היכל השבת

ברכת מעין שבע..... עמוד 8

חכמה ומוסר

לב אדם יחשב דרכו וה' יכין צעדו עמוד 10

הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך (כח, יג)

ודרשו חז"ל - 'אמר רבי יצחק מלמד שקיפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו, שתהא נוחה ליכבש לבניו' (חולין צא:). ומובא ברש"י כאן.

הנה כאשר אדם נכבד נמצא במקום מסויים, אזי משום עוצם משמעות נוכחותו, אין מחשיבים את מקומו רק במקום המצומצם של ד' אמותיו, אלא נחשב שהוא מצוי בכל הסביבה. וכגון כשהוא בא לעיר אין אומרים שהוא נמצא ברחוב מסויים, אלא הוא נוכח בעיר. וככל שגדלה מעלתו של האיש, נוכחותו תופסת מקום יותר נרחב. וכאשר יבוא נשיא גדול ניתן להחשיב שהוא מצוי ונוכח במדינה כולה.

ומענין זה הוא שהשרה הקב"ה על יעקב בשעה הגדולה הזאת רוח עוז וגבורה, עד שבלבו ובלב הרואים אותו, רמה ונישאה חשיבותו ומעלתו כל כך, עד כי ניתן היה להחשיב את שכיבתו כאילו

מנהג השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו

החפץ בעילום שמו

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומות "פרנס השבועי/החדשי" אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הנגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנזי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למען השם
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על המורה הנסיון הורה
- ספרים
- על הש"ס
- ספר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומחוק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתות מכון
סניפים 14 מקומות ברחבי

עמדת המענה בבית המסח
לשכונת סניפיה רבני
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

הכשרת ספרים בן מלך
בתיבת המסחרית בביתר עילית

מספר התקלה: 054-8422488
כתובת: ארזות ישראל 1/9

מזר עילית
קניית מכתב לפי סעיף 46
לתיבת הארזות
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

עם קרובו - 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח), 'ושכנתי בתוך בני ישראל' (שם כט, מה), 'לשכני בתוכם' (שם כט, מז), 'ונתתי משכני בתוכם' (ויקרא כו, יא). ב. שיהיה מקום להקרבת הקרבנות ולעבוד לפניו יתברך - כלשון הרמב"ם ריש הלכות בית הבחירה - 'מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש' (פ"א ה"א). ג. להיות הקב"ה מתהלך לפנינו 'ומלכנו בראשנו', להשיג עלינו מתוך שנמצא בקרבנו - 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך' (דברים כג, טו), זו מחנה הארון היוצא עמהם למלחמה (סוטה מב.), ובתהלים נאמר על בנין המקדש - 'פה אשב כי אייתייה. צידה ברך אברך אבינויה אשביע לחם' (מזמור קלב). כלומר, הקב"ה שוכן בתוכנו כדי לספק צרכנו, להשיג עלינו ולהנהיג אותנו.

ועיין במאמרי מבוא ל'בן מלך עה"ת' (מאמר ד - 'האור הגנוז בחמשת הספרים') ששלשה עניינים אלו יסודם בשלושת ספרי התורה 'שמות', 'ויקרא', 'במדבר', בספר שמות העוסק בענין היות עם ישראל עם הנבחר לאלוקיו, כתבה תורה את הקמת המשכן מצד היותינו עם ה' עם סגולתו, שמשום כך משרה שכירתו בתוכינו, ובספר ויקרא העוסק בענייני הקרבנות ובקדושת המקדש והכהנים, נכתב מעשה הקמת המשכן מצד גדר היותו המקום המיועד להקריב בו קרבנות לה', ובספר במדבר, מופיע מצד גדר הקמת המשכן שהוא בבחינת ארמונו של מלך, המנהיג אותנו ומשיג עלינו מביתו נאווה קודש.

והנה בפרשה זו רמוזים כל שלושת ענייניו של המשכן והמקדש, על דרך שנתבאר:

א. 'יש ה' במקום הזה', 'בית אלקים' - כנגד מטרת המקדש למקום 'השראת השכינה' בישראל, הנזכר בספר 'שמות'.

ב. 'ויקה את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה וגו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים', וביארו המפרשים דהיינו בית אלוקים, מקום לעבוד את השי"ת - הוא כנגד המשכן שבספר 'ויקרא' למטרת הקרבת הקרבנות.

ונמצא שמה שאמרו 'שקיפלה לכל הארץ תחתיו', הוא מעין הפשט, שבפשטו היינו שניתנה לו הארץ מתוך שהוא עושה בה אחיזה וקנין באופן של דיורים. משום שנחשבה שכיבתו כאחיזה על כל הארץ. ודרשו, שבאותה שעה כך היו פני הדברים שכל הארץ היתה מקופלת תחתיו.

ובזה ביארנו באופן נוסף את מה שדרשו חז"ל ש'יעקב קראו בית', לעומת אברהם ויצחק שקראו למקום 'הר' ו'שדה' (פסחים פח.), [ראה להלן במאמר 'יעקב קראו בית']. ונראה לבאר ששלשה גוונים אלו התקיימו באבות גם בקניינם בנחלת הארץ. כלומר כי אברהם היה לו קנין ונתינה על הארץ רק בבחינת 'הר', דהיינו שאין בו השתמשות קבועה במקום מסויים, ובקניינו נאמר לו 'קום התהלך בארץ' (יג, יז), והיינו בחינת 'הר' שהוא מקום לשהות ולהתהלך בו בלבד. אמנם יצחק כבר מצינו בו שזרע את הארץ וזכה לברכת ה', ככתוב - 'ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה' (כו, יב). וזה בחינת קנין של 'שדה'.

אולם יעקב כבר זכה בארץ כ'בית', והוא כנגד הלשון שנאמר כאן 'הארץ אשר אתה שוכב עליה', כי אין אדם שוכב וישן אלא בבית. [ואכן אצל יעקב מצינו שרכש קרקע בארץ ישראל עבור דיורים כאשר שב מחוץ, כדכתיב - 'ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו' (לג, טו)].

* * *

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים (כח, טו-טז)

'בית אלקים' הוא השורש לבית המקדש שה' שוכן בנוה קדשו בתוך עם ישראל, ושרשו נתייחד כאן בספר 'האבות', אשר מעשה אבות סימן לבנים.

וכאשר נתבונן נמצא כי בפרשה זו רמוזים כל ענייניו של המשכן והמקדש, כי במצות בנין המשכן והמקדש ישנם שלשה עניינים ומטרות שניתן להבחין בהם מתוך העיון וההתבוננות בפרשיות התורה - א. שיהיה הקב"ה שוכן בתוך

מחמת מעשיה הטובים. ולכן רק עתה התעוררה קנאתה של רחל באחותה.

* * *

ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוזה וערמון, ויפצל בהן פצלות לבנות, מחשוף הלבן אשר על המקלות. ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים, בשקתות המים אשר תבואן הצאן לשתות לנוכח הצאן, ויחמנה בבואן לשתות (ל, לז-לח)

צריך ביאור בהנהגת יעקב בבית לבן עם המקלות בשקתות המים. שלכאורה יש בזה מדרכי הרמאות, שבפשטות תנאו עם לבן היה מה שיוולדו מהנקודים והטלואים בלי תחבולות. ואם כן מה שעשה תחבולות הוא התחכמות, ולא באלה חלק יעקב איש תם.

ועיין במפרשים שתמיהו בזה, והמהרש"ל תירץ שהיה כנגד רמאות לבן שהחליף את משכורתו עשרת מונים, על כן הותר לו לרמותו בבחינת 'עם עקש תתפתל'.

אמנם עדיין תמיהו, שהרי אמר יעקב לרחל וללאה - 'אם כה יאמר נקודים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקודים ואם כה יאמר עקודים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקודים. ויצל אלוקים את מקנה אביכם ויתן לי' (ל, ט-ו). ולהם בוודאי אמר את האמת, ולא אמר להם שהתחכם ללבן, אלא סיפר להם שהתרחשו דברים מופלאים שילדו כל הצאן נקודים, וה' הוא שהציל את מקנה אביהם.

אמנם נראה פשוט שיעקב התנהג עם לבן ביושר למרות רמאותו של לבן, ובוודאי ידע לבן והבין מתחילה, שיעשה יעקב כל מיני תחבולות שיהיה בכוחו, כדי להרבות את חלקו בצאן, אלא שהסכים - 'לו יהי כדברך'. כי בדרך הטבע אין בכח התחבולות הללו לגרום לשינוי גדול עד כדי שיעשיר, וצריך סייעתא דשמיא קרוב לניסים שיצליחו הפעולות הללו.

וכמו שאכן נוכח לראות אחר כך - 'ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום, והנה העתודים העולים על הצאן, עקודים נקודים וברודים' (ל, ח). וברש"י שם פירש שהמלאכים

ג. התגלות הקב"ה כאן מוגדרת בכתוב 'והנה ה' נצב עליו, ופירש"י - 'לשמרו'. וכן נאמר ליעקב 'והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וגו' כי לא אעזבך' - ענין זה הוא כנגד המשכן שבספר 'במדבר' שמתוך המקדש הקב"ה מנהיגו כמלך היושב בתוך עמו להשגיח עליהם. והדברים נפלאים.

* * *

ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב, ותקנא רחל באחותה, ותאמר אל יעקב הבה לי בנים, ואם אין מתה אנכי (ל, א)

וברש"י - 'ותקנא רחל באחותה - קנאה במעשיה הטובים, אמרה אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים (ב"ד)'.

צריך ביאור מדוע דווקא עתה קנאה רחל במעשיה הטובים של לאה. והנה ביארנו בטעם שאמרה לאה בלידת יהודה 'הפעם אודה את ה' (כט, לה), היינו משום כי לידת הבנים הקודמים היה בהם נימוק מסוים שעבורו זכתה לרחמי שמים מיוחדים, כמו שכתוב 'ירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה' (כט, לא), וכפי שלאה עצמה נימקה את לידת כל אחד מהם, אצל ראובן - 'כי ראה ה' בעיני כי עתה יאהבני אישי', ואצל שמעון - 'שמע ה' כי שנואה אנכי, וכן בלידת לוי 'הפעם ילוח אישי אלי'. אמנם בלידת יהודה אמרה 'הפעם אודה את ה'', כי עתה לא נצרכה לידתו לחזק את הידידות והקשר עם בעלה, שהרי בלידת לוי כבר נשלם דבר זה. אלא לידת יהודה היא מתנה מאת ה' בחסד גמור, ועל כן ראוי לה להודות לה' על נתינת הבן שהיא מתנה מושלמת, ולא רק כאמצעי להשלמת מחסור.

ומעתה מבואר שעד כה בלידת שלושת הבנים הראשונים, עדיין לא היתה הוכחה על מעשיה הטובים של לאה, שהרי ילדה משום שריחמו עליה מן השמים בעקבות היותה שנואה לבעלה. אולם עתה לאחר שכבר הגיעה למצב של 'לווה אישי אלי' ונולד הבן הרביעי יהודה, כלומר שה' היטיב עמה גם ללא סיבת מצוקתה, הרי מעתה יש הוכחה שהיא נושאת חן בעיני ה' וזכתה לבן

הביאו מצאן לבן, והרמב"ן כתב שנעשו לו ניסים שנולדו כפי התנאי.

וכל מעשה המקלות היה רק הלבשת הדברים

בדרך הטבע, מעין השתדלות כל שהיא שתחול עליה הברכה, אולם הצלחתו היתה ברכה ניסית מופלגת ולא היה בזה שום רמאות ומרמה מול לבן.

יעקב קראו בית

הסולם - שמים וארץ כבית ועליה

'ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. והנה ה' נצב עליו ויאמר, אני ה' אלוקי אברהם אביך ואלוקי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה, לך אתננה ולזרעך וגו' וייקץ יעקב משנתו, ויאמר אכן יש ה' במקום הזה, ואנכי לא ידעתי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים' (כח, יב-יז).

נראה פשוט, שמחזה סולם נשגב זה שראה יעקב, אין הכוונה שנכח לראות מציאות קבועה וקדומה משכבר הימים, שיעקב רק עתה זכה לראותה לראשונה, אלא החלום הראה לדעת שעתה החלה להתקיים מציאות נשגבה זו, ובשלב זה הגיע יעקב למדריגה הרמה שה' משרה שכינתו במקום הימצאותו וה' ניצב עליו.

ויש להוסיף עוד שמחזה זה שנגלה לו ליעקב אין תוכנו רק נבואה על קביעת מקום לבית המקדש, אלא היה כאן חיזיון וגילוי נשגב על כללות הופעת השכינה בארץ. כלומר שהמציאות הארצית כולה נתעלתה על ידי זה שמעתה קבע ה' את שכינתו בתחתונים באופן תמידי. ומעתה השמים והארץ התאחדו להיותם כמקום אחד, אשר יש בהם מדור לשכינה.

כי הרי הארץ והשמים הם שני דברים נפרדים שאין שום היתכנות של חיבור ביניהם. ועבור בני הארץ מהווה השמים מקום בלתי מושג שאין כל אפשרות להגיע אליו. וכן אין זה מכבודו ית"ש שהאלוקים יבוא לשכון בארץ בקרב בני תמותה, וכדכתיב 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם' (תהילים קטו).

ומשום כך היה זה דבר כה מפליא ומחודש

בחלומו של יעקב לראות מחזה של סולם המחבר בין השמים והארץ, כלומר בשעה זו נתחדש לראשונה ענין נשגב זה, ובהקיצו הביע את עוצם השתוממותו - 'וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים' (כח, טז-יז).

כי אף שמקום ה' הוא בשמים ומקומו של האדם הוא בארץ, עם כל זאת ישנו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, הסולם מסמל שאין הם שני בתים מובדלים, אלא בחינת בית אחד שבו שני קומות - והארץ והשמים גם יחד הם מציאות אחת כ'בית ועליה'.

ובית המקדש הוא המקום שבו בא לידי ביטוי, המציאות המופלאה הזאת שהשכינה שורה בארץ בכלל, ובעם ישראל בפרט. וכמו שאמר שלמה בעת חנוכת הבית - 'כי האמנם ישב אלוקים על הארץ, הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף כי הבית הזה אשר בנית' (מלכים א' ח, כז).

שלושת האבות - שלושה דרגות בגילוי השכינה בארץ

והנה איתא בגמרא - 'ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב, והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלוקי יעקב וגו', אלוקי יעקב ולא אלוקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה', אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל' (פסחים פח.).

וכעין זה במדרש - 'אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים. אברהם קראו הר שנאמר 'בהר

השמימה, דהיינו שנתהוותה עתה מציאות מחודשת לגמרי 'אין זה כי אם בית אלוקים', 'יעקב קראו בית'

שלשה אופני עבודה מחודשים

עוד יש לבאר בזה, שהשמות המיוחדים שחידש כל אחד מהאבות במקום המקדש, הר, שדה, בית, אינו רק תוספת חיזוק וריבוי בגילוי השכינה, אלא יסודו בזה שכל אחד מהאבות גילה וחדש שלב נוסף וגוון נוסף בעבודת ה' זו למעלה מזו, אשר נובעים משלשה עניינים שונים בגילוי הנהגת ה' בעולם, המהוים שלשה שלבים בקשר אשר בין הקב"ה לברואיו.

היסוד הראשון, אותו חידש וגילה אברהם אבינו ע"ה והאיר את העולם, הוא האמונה הבסיסית בבורא העולם, כמו שאמרו חז"ל - 'בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו' (נדרים לב). ובמדרש - 'אמר, תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, ואמר לו אני הוא בעל הבירה' (ב"ר לט, א). וכן אמרו - 'מיום שברא הקב"ה את העולם, לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון' (ברכות ז).

וזהו עומק מאמרם ז"ל 'אברהם קראו הר', כי ההר מסמל את הבריאה, את מציאות היסודית של העולם, כלומר ההכרה כי יש בורא אשר יצר וכונן ארץ ומלוואה. ולפי שאברהם גילה את הקב"ה מצד היותו 'בורא', על כן אף הנהגת ה' עמו היתה על ידי גילוי כוח הקב"ה בבריאה, הבא לידי ביטוי בשידוד מערכות הטבע, בהם מתגלים כל חוקי המציאות כחומר ביד היוצר, אשר ברצותו מקיימם, וברצותו מחליפם ובורא תחתם 'צירות חדשות.

על יסוד הכרת אברהם את בוראו, הוסיף יצחק אבינו ע"ה את הענין הבא אחריו - דהיינו הנהגת ה' המתחדשת תדיר בתוך הבריאה. הכרה זו - שאף בתוך גדרי הטבע, לא כוחו ועוצם ידו של אדם הוא מקור הצלחתו, אלא הכל מתנת אלוקים היא, הנותן לאדם דעת וכוח לעשות חיל - מידה זו זיכתה אותו אשר הנהגת ה' עמו התבטאה בהשפעת ברכה עליו דווקא בתוך טבעו של עולם, כמו שנאמר - 'ויזרע יצחק בארץ והיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה', ויגדל האיש

ה' יראה', יצחק קראו שדה 'כריח שדה אשר ברכו ה', יעקב קראו פלטין 'אין זה כי אם בית אלוקים', אמר הקב"ה אתה קראת אותו בית עד שלא אבנה, אני בונה אותו וקורא לשמך, 'בית יעקב לכו ונלכה באור ה' (מדרש תהלים מזמור פא, ומדרש 'בראשית רבת' כח, ז).

כי אכן על ידי צדקתם ועבודתם של האבות הקדושים באה השכינה ושרתה בארץ, אמנם אף שהחלה התגלותו של הקב"ה לצדיקים, עדיין לא היתה לו 'דירה בתחתונים'.

והנה יסודו ותשתיתו של עם ישראל הוא שלשת האבות אברהם, יצחק, ויעקב, ומעלת עם ישראל שהוא מיוסד על שלשה אבות. ודבר זה מביע את הכח ועצמה של בנין עם ישראל, שעומד על שלשה עמודים איתנים אלו.

והוא אשר אמרו חז"ל, כי מידת השראת השכינה אצל כל אחד מן האבות היתה מרובה ונעלית משל קודמו, כלומר השראת השכינה עלתה בדרגתה מדור לדור - אצל אברהם היתה השראת השכינה בצורה ארעית, בחינת 'הר' שאין דרך האדם לעלות בו אלא לפרקים. מרובה ממנה היא מידת יצחק, שהשראת השכינה אצלו היתה קבועה יותר, בבחינת 'שדה' שדרך האדם תדיר בה לעבדה ולשמרה.

אך העולה על כולנה היא מידת יעקב, ששרתה עליו שכינה בבחינת 'בית', שהוא מקום ההימצאות הקבוע ביותר. כלומר שאף שכבר הופיע ה' בעולם, אולם הופעתו עד כה היתה בבחינת 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', כלומר שמקומו הקבוע של ה' הוא בשמים, ובארץ היה מופיע רק לפרקים בגילויים חד פעמיים. דהיינו שמקום השכינה והמקדש עדיין לא היתה באופן של קביעות כמו בית אלא כהר וכשדה, כלומר שהשכינה שרתה עליהם בבחינת אורח, ורק בדור השלישי של הצדיקים - אבותינו הקדושים, נעשה הדבר באופן של קביעות, ולכן יעקב קראו 'בית'.

ודבר זה התבטא להדיא בחלומו של יעקב, כאמור בראותו את הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע

נתחדש אפוא, כי התגלות השכינה אינה דווקא על ידי הצלחת מעשה האדם ועל ידי ברכה מיוחדת השרויה בהם, אלא אף בזמנים אשר אין כל דבר מתחדש בהם, הרי שעצם שמירת הקיים חידוש היא, ותלויה ברצון ה' ובהשגחתו.

וזהו עומק מאמרם ז"ל 'יעקב קראו בית', כי הבית מסמל יותר מכל את שמירת הקיום, את מציאותו של האדם כמו שהוא. והנה, כאן הושלמה ההכרה המלאה בהנהגת ה' בעולם, כי לא זו בלבד שהקב"ה בראו, ולא זו בלבד שכל הכוחות המתחדשים בו באים מאתו, אלא אף המציאות עצמה היא מאת ה', המחיה את הכל והשגחתו מקיימת את הכל.

הנה כי כן, 'הר' מבטא את עצם מציאות הבריאה, וזה בחינת עבודת אברהם להכיר את חסדי ה' שבעצם הבריאה. ואילו 'שדה' היינו מקום עבודת האדם, שגם כאן מתגלה כבודו ית"ש בכך שהוא נותן כוח לאדם לעשות חיל. וזה בחינת עבודת יצחק.

'בית' לעומת זאת הוא מקום האדם אשר חי ומתקיים בו, וגם מקום אשר נועד לתת לאדם מחסה ומגן מפגעי העולם, וזה נתחדש ע"י יעקב אשר גם מצד זה יש לעבדו כי הכל מאתו יתברך

תפילות אבות תקנום

ועל דרך זה ביארנו גם את מאמר חז"ל - 'תפילות אבות תיקנום וכו', אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה, יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו:). (ועיין בזה בארוכה ב'ן מלך - פר' לך מאמר ז' תפילות אבות תקנום), ששלושת התפילות הם שלושה חובות שונים בעבודת השי"ת, שלוש מדריגות זו למעלה מזו. התפילה הראשונה - תפילת שחרית, עניינה, עבודת ה' מצד עצם היותו הבורא. ותפילת מנחה למעלה מזו, דהיינו לעבדו יתברך אף מצד התגלותו בהצלחת מעשי האדם ופעולותיו. ולמעלה מזו תפילת ערבית, אשר עניינה עבודת ה' על נתינת עצם הקיום לבני האדם והתגלותו בשמירה עלינו וביארנו שאברהם תיקן תפילת שחרית, כלומר, בכל יום בעת שמתחדשת הבריאה, יש לנו

יולך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבודה רבה' (כו, יב-יד). וראה רש"י שם - 'שהיו אומרים זבל פרותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך'. כן מצינו בחפירת הבארות, - 'ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, ויושבי הארץ אף כינוהו על שם הברכה ששרתה במעשי - 'אתה עתה ברוך ה''. בהנהגת ה' עם יצחק בא לידי ביטוי, כי התגלות השכינה אינה דווקא על ידי שידוד מערכות הטבע וחילוף סדרי בראשית, אלא אף בתוך מערכת הטבע, מתגלית הארת הפנים והשכר הטוב לנאמני ה'.

וזהו עומק מאמרם ז"ל 'יצחק קראו שדה'. כי השדה מסמלת את עמל האדם ומלאכתו, כלומר ההכרה כי אף שהאדם עושה הרי ה' הוא המצליח בידו, וכי לא רק יצירת השדה שלו היא, כי אם גם פעולת השדה וכוחה הטמון בה, אינם אלא מיד בעל הכוחות כולם, והוא המולידה ומצמיחה, והוא הנותן זרע לזורע ולחם לאוכל.

יעקב קראו בית - הקיום והשמירה מאת ה'

על גבי יסוד עניינו של יצחק, שהחדיר את ההכרה בהנהגת ה' שבכוחות הטבע ובהצלחתם, האיר יעקב אבינו ע"ה את ההכרה היותר עמוקה, כי גם קיום המציאות כשלעצמה - מעשה ה' והשגחתו היא, ולכן הדרך בה התבטאה הנהגת הקב"ה את יעקב, היתה דווקא על ידי שמירת קיומו חרף כל הצרות והתלאות.

ומצאנו אצל יעקב ענין השמירה כשברח מעשיו אחיו לבית לבן, שאמר לו ה' - 'והנה אנוכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וגו' (כח, טו) ולהלן שם, 'וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וגו' (כח, טז). ואכן אז תיקן תפילת ערבית, כמו שלמדים מהכתוב שם 'ויפגע במקום' אין פגיעה אלא תפילה. כי בלילה אין מלאכה ועבודה כי אם שמירה על הקיים.

וכדברי יעקב ללבן אחר שנות עבודתו בביתו - 'לולי אלוקי אבי אלוקי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתי, את עניי ואת יגיע כפי ראה אלוקים ויוכח אמש' (לא, מב). אצל יעקב

לעבדו מצד היותו ית"ש בורא העולם ומחדשו. כי בהתחדשות הבריאה בכל יום הריהו מופיע כביכול כבורא העולם, ומצד זה עלינו לעבדו ולהשתחוות לפני האדון ה'. והיינו כמבואר שזה היה עניינו של אברהם, אשר 'הכיר את בוראו' וקראו 'אדון'.

ויצחק הוסיף ותיקן תפילת מנחה, דהיינו לעבוד את ה' גם מצד הפעולות והמעשים הנעשים בעולם על ידי האדם, כי גם הם אינם אלא מכוחו יתברך אשר הוא הנותן לך כוח לעשות חיל. ולכך לעת ערב כשסיים האדם את כל עסקיו אשר עסק בהם במשך היום ואף עשה חיל, הרי עליו לעבוד את ה' מצד בחינה זו אשר האלוקים הוא אשר מצליח דרכי האדם באשר הוא עושה.

ויעקב תיקן תפילת ערבית. דהיינו כאמור כי אף בשעות הלילה כשאין האדם עושה מאומה והריהו ספון בתוך ביתו מכל מקום הוא נצרך לשמירה, וכן כלול בזה שהקב"ה מחיה אותנו ושומר על עצם קיומנו.

ונמצא ששלושת התפילות, המה שלוש מדרגות בעבודת השי"ת זו למעלה מזו, התפילה הראשונה - תפילת שחרית, עניינה, מצד עצם היות הקב"ה בורא העולם. ותפילת מנחה למעלה מזו, כי יש לעבדו אף מצד התגלותו יתברך בהצלחת מעשי האדם ופעולותיו. ולמעלה מזו תפילת ערבית, אשר עניינה התגלות ה' על ידי נתינת עצם הקיום לבני האדם ובשמירה עלינו, במקביל לשלושת הבחינות האמורות - הר, שדה, בית.

היכל השבת

ברכת מעין שבע

משה במתנת חלקו 'תכנת שבת רצית קרבנותיה' 'אתה אחד ושמך אחד', וישנו גם חלק הבקשה - 'או"א רצה נא במנוחתינו' וכו'.

אמנם אף שברכות התפילה מורכבות משני החלקים הן בימות החול והן ביום השבת, מכל מקום נשתנו בזה תפילות יום השבת מתפילת ימות החול. כי בימות החול העיקר הוא הבקשה והתחינה לפני ה', אלא שמוסיפים לזה גם דברי ברכה ושבח לה'. אמנם ביום השבת עיקר הברכה הוא דברי התהילה והשבח לה', ורק שמוסיפים על זה גם בקשה ותפילה בענין היום וקדושתו.

וחילוק זה מתבאר מתוך ההבדל שיש בין נוסח תפילת מעין שמונה עשרה [-הביננו], לתפילת מעין שבע שאומר הש"ץ בליל שבת [-מגן אבות]. כי בתפילות אלו נתקנו לומר רק תמצית הברכות ועיקרן - מעין הברכות הרגילות, ומהן יש ללמוד מהו עיקר תוכן כל ברכה. והנה בתפילת הביננו באו כל הברכות בנוסח של בקשה ותפילה - 'הביננו ה' אלוקינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו להיות גאולים'

תפילות השבת עיקרן שבע

הברכות האמצעיות של תפילת שמונה עשרה, כוללות בתוכן שני עניינים. כי בכל ברכה מהברכות האמצעיות ישנה גם בקשה ותפילה על דבר מסויים, וגם ברכה ושבח על אותו ענין של הבקשה. כגון ברכת אתה חונן, אשר פותחין בה בדברי שבע - בהיותו 'חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה', ואחר כך מבקשים מלפניו דבר זה שיחננו בינה, ושוב חותמים בברכה - 'ברוך אתה ה' חונן הדעת'. וכן בשאר הברכות אשר פותחים בהם בדברי בקשה ותפילה, ומסיימים בברכה ושבח. 'השיבנו אבינו לתורתך' - 'ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה', 'סלח לנו אבינו כי חטאנו' - 'כי קל טוב וסלח אתה, ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח'.

וגם ביום השבת מורכבת הברכה האמצעית משני חלקים אלו - 'בקשה' ו'שבח'. 'אתה קידשת את יום השביעי לשמך' - 'אלוקינו ואלוקי אבותינו רצה נא במנוחתינו, קדשינו במצוותיך' וכו'. וכן בשאר תפילות השבת ישנו חלק השבח - 'שמח

וכו'. ואילו בתפילת מעין שבע שאומר הש"ץ בליל שבת, באה הברכה האמצעית בנוסח של שבת בלבד - 'מגן אבות בדברו, מחיה מתים במאמרו, הקל הקדוש שאין כמוהו, המניח לעמו ביום שבת קדשו כי במ רצה להניח להם'. וכן ברכת 'שים שלום' אשר בכל תפילה מאריכים בה לבקש למען ישים עלינו ברכה ושלום, הנה בברכת מעין שבע בשבת מזכירים בה רק - 'אדון השלום'. הרי מבואר כי בימות החול עיקר ברכות התפילה הוא הבקשה מאת ה', אבל בשבת עיקר תוכן הברכות הוא דברי השבח והברכה להשי"ת.

ושוורש הבדל זה שבין תפילות יום השבת לימות החול, הוא משום שעצם יום השבת הוא יום של שבח ורינון לה' יתברך, ולכן גם עבודת התפילה של יום השבת היא עיקרה היא דברי שבח ותהילות לשמו יתברך.

ביאור ברכת מעין שבע 'מגן אבות'

ברוך אתה ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם וכו' מגן אבות בדברו וכו'. את תחילת הברכה מפרטים כמו בנוסח הברכה שבתפילה עצמה, עד וקונה הכל. ומכאן ואילך מקצרים ואומרים רק מעין הברכה בקיצור 'מגן אבות בדברו'. והטעם נראה משום שאלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם וכו' הכל הוא התחלת הברכה דהיינו הזכרת שם ומלכות אריכתא כדאיתא בראשונים. אבל מקונה הכל ואילך כבר מגיע לתוכן הברכה עצמה, ובזה הוא ככל הברכות שמזכירים רק מעין וקיצור. רק שבמקום 'וקונה הכל' מפרטים כאן 'קונה שמים וארץ'. ונראה הטעם מכיון שבשבת נאמר 'ויכולו השמים והארץ'.

כי במ רצה להניח להם - כלומר שרצה בעם ישראל, ומחמת שרצה במ נתן להם מנוחה. וכמו בנוסח הקידוש 'ורצה בנו ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו'.

ואין הכוונה 'רצה' שרצה לתת להם מנוחה, שאם כן לא היה שייך לומר 'כי במ רצה להניח להם' רק 'כי רצה להניח להם', אלא הכוונה 'בם רצה' - להניח להם, שכיון שהם אהובים ורוצה

בהם, על כן הוא נותן להם את יום מנוחתו שיהיה להם ליום מנוחה וקדושה.

לפניו נעבוד ביראה ופחד - היינו מעין ברכת רצה, וכמו במוסף של יו"ט כשאומרים 'ותערב' שחותמים בברכה זו 'שאותך לבדך ביראה נעבוד'. ויש לעיין משום מה דווקא בשבת ויום טוב שהם זמני עבודה באהבה ושמחה, חותמין על העבודה ביראה ופחד. ונראה בטעם הדבר שבזמן הבית מסתבר שהיה נוסח הברכה 'שאותך לבדך ביראה נעבוד'. ורק בזמן הגלות שינו את הברכה ל'המחזיר שכינתו לציון'. אבל במטבע ברכה שנתייחד לשבת ויום טוב, לא רצו להזכיר את הגלות, וחזרו למטבע המקורי של הברכה שאותך לבדך ביראה נעבוד - לפניו נעבוד ביראה ופחד.

ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות - היינו מעין ברכת מודים, אבל צריך לדעת מדוע מוסיפים עוד חרוז - ק-ל הוודאות. שהרי בכל הברכות יש רק חרוז אחד על כל ברכה. ונראה כי חרוז זה הוא במקום מודים דרבנן, וכפי שמסתיים מודים דרבנן בברכת 'ק-ל הוודאות'. [שהרי מעין שבע הוא במקום חזרת הש"ץ כדאיתא בגמרא (שבת כד:)].

מקדש השבת, ומברך שביעי, ומניח בקדושה לעם מדושני עונג זכר למעשה בראשית - נראה שהוא מעין של שלושת חלקי ברכת קדושת היום בערבית - 'אתה קדשת' ו'יכולו' 'ישמחו', ואף שכבר הזכיר מעין הברכה של שבת, 'המניח לעמו ביום שבת קדשו' חוזרים ואומרים לקראת הסיום את עיקר תוכן הברכה שהיא ברכת קדושת היום.

ומניח בקדושה לעם מדושני עונג זכר למעשה בראשית - פשוט הוא כי בברכה זו אשר היא רק מעין שבע, אין שייך לומר בה דברים אשר אין מזכירים אותם בגוף התפילה. וצריך לדעת על איזה קטע בגוף התפילה מוסיבים תיבות אלו שב'מעין שבע'. ולכשנדקדק נבחין כי הזכרה זו היא ממש מעין המטבע של 'ישמחו במלכותך' - אשר מזכירים בו שבידת עם קדושו וההתענגות מטובו ביום השבת, זכר למעשה בראשית.

הנה בתפילת העמידה בערבית של ליל שבת

יחזור עליה בשלימות. מאחר שהיא עיקר תפילת השבת.

עוד נראה הדנה נתבאר לעיל ההבדל בין ברכת 'הבינו' לברכת 'מעין שבע'. שברכת הבינו כולו בקשות, ואילו ברכת מעין שבע כולו שבח. אולם בכדי שיהיה לה דין תפילה מוכרח הדבר שיהיה בברכה גם בקשה. שכך הוא מהות התפילה שהאדם נושא עיניו בבקשה אל ה', ואמנם תוכן ברכת השבת נכלל בברכת מעין שבע, אולם מאחר שנוסח מגן אבות הוא כולו שבח, ולא נכללו בו חלקי הבקשה שיש בברכה, ועל כן מוסיפים עוד נוסח זה של 'רצה במנוחתינו' שיש בו כמה בקשות מענין השבת.

מצאנו נוסחאות חלוקות לגבי אמירת 'ישמחו במלכותך'. ולפי נוסח ספרד נתקן גם בתפילת ערבית לומר 'ישמחו במלכותך', ואילו לפי נוסח אשכנז אין אומרים 'ישמחו במלכותך' בתפילת העמידה של ערבית. ולכאורה יש להוכיח מברכת מעין שבע שתיקנו חז"ל כחזרת הש"ץ, שגם בערבית של ליל שבת נכלל בתפילת העמידה נוסח 'ישמחו במלכותך'. ונוסח אשכנז שאין אומרים 'ישמחו במלכותך' בערבית, צריך עיון.

אלוקינו ואלוקי אבותינו רצה נא במנוחתינו - אף שכבר נסתיים מעין כל הברכות והזכיר בו מעין הברכה של שבת, מכל מקום את הברכה האמצעית של שבת דיינו מ'אלוקינו ואלוקי אבותינו רצה נא במנוחתינו וכו' תיקנו שהש"ץ

הכמה ומוסר

לב אדם יחשב דרכו וה' יכין צעדו

ינתן להבחין בזה שלשה מדרגות.

הדרך הפשוטה של המתכנן את חייו

המדריגה הפשוטה היא, שהאדם ביום עמדו על דעתו קובע בנפשו תכנית על סדר חייו, תכנית שעל ידה יגיע למילוי משאלות לבו, דהיינו שסגנון חייו יתנהל כלבבו וחפץ נפשו. ורשאי האדם ליצור תוכנית שכל מגמתו ומטרתו בה הוא למען טובת עצמו ונעימות חייו, תכנית ופעולות אשר יהיה לו מהם נחת רוח וחיים מאושרים, ואין בזה שום פגם.

והנה עצם עשיית תכנית פעולה להגיע על ידה אל יעד מסויים הרצוי לו, אינו מנוגד לדרכי הביטחון וההסתמכות על הנהגת ה', כי זה מדרכו של עולם, שבכדי להשיג דברים צריך לתכנן היטב אלו פעולות ייטיבו להביא את המבוקש. אי לזאת נכללים התכנון והפעולות בגדר ההשתדלות המותרת והרצויה.

אלא שיחד עם התוכניות והעשייה, מתלווה אל אדם זה ההשקפה הבהירה שכל ההצלחה

וברכך בכל אשר תעשה

מיסודות הבטחון הוא, שהאדם יישען על ה' יתברך היושב ברומו של עולם וזן ומפרנס כל בריה מקרני ראמים עד ביצי כינים. ומכח הכרה זו האדם שליו ורגוע, כיון שיודע שאין הדבר באחריותו.

אמנם על האדם לעסוק בהשתדלות ובפעולות כדרכו של עולם בכדי להשיג את צרכיו ופרנסתו, משום שכך הוא רצון ה' וכך קבע הבורא, שישגי אותם האדם על ידי השתדלות ופעולות שיעשה בעצמו למען השגת צרכיו. וכדאיתא בספרי - 'וברכך ה' אלוקיך - יכול בטל, תלמוד לומר - בכל אשר תעשה' (ספרי ראה פיסקא ע).

והנה יש תוכניות שהאדם מתכנן לתקופה קצרה, להשגת איזה דבר הנמצא בהישג יד, ויש תוכניות יותר נרחבות המשתרעות על פני כמה וכמה שנים, ויש תוכניות המקיפות חיים שלמים, שממיעד לעצמו כיצד ינהל את עתיד חייו באופן הנכסף בעיניו, ולשם כך משרטט בלבו תכנית ומצייר לפניו סידרת פעולות שיביאו אותו ליעד הרצוי.

והשגת הדברים הוא מאת ה' ותלוי בהשגחתו יתברך, אשר הוא מסייע לאדם שפעולותיו יצליחו להפיק את ייעודם, ואכן עיני אדם זה נשואות אל ה' שהוא יגמור בעדו וישלים את תוכניותיו וימלא את משאלותיו. וגם תפילתו ובקשתו אל ה' הוא על דרך זו והיינו שציפיותיו יתגשמו על ידי תוכניותיו אשר יזם ופעולותיו אשר פועל, ויהיו לו חיים נעימים כפי חזונו.

וכן יודע אדם זה שהקב"ה הוא הנותן לו את הכח לעסוק בכל הפעולות, והוא אשר נטע בלבו את העצה והמחשבה כיצד לעשות זאת. וכמו שכתוב - 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך וגו' ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל' (דברים ח, יא-יח). ותרגם אונקלוס - 'ארי הוא ייב לך עצה למקני נכסין'.

[וזאת למודעי שממידת הבטחון שאם נוכח האדם לראות שאין תוכניתו מצליחה, אזי יכוון את מהלך חייו על מסלול אחר, ולא יתעקש אלא יכניע עצמו להנהגה העליונה ויותר בנחת על תוכניתו הראשונית וייצור לעצמו תוכנית אחרת. וכדכתיב - 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום' (משלי יט, כא)].

המכוונן את דרכיו לפי הנהגת ה' עמו

אולם הדרגה הנעלית, היינו אדם אשר מלכתחילה אין לבו נתון לתוכנית אשר שורש עניינה למען רווחת חייו, אלא עיניו נשואות לזהות את סגנון החיים שקבעו לו מלמעלה, וכל מטרתו ומגמתו בחייו הם רק למלא את הייעוד שקבעו עבורו מן השמים.

והנה זו דרגה נעלית, שאדם זה לא רק שהוא נזהר מחטאים ומקיים את כל המצוות שמזדמנים לפניו במהלך חייו, אלא את כל עצם חייו ושאיתו הוא מייעד לה' יתברך, והרי הוא כמקריב את כל מציאותו לה', וכל מטרת חייו אינו אלא מילוי שליחות ותפקיד והוצאה לפועל של משימה שאין ל'אני' שלו חלק בה, אלא לאיזה ייעוד שיכוונו אותו מן השמים לזה מקדיש את כל חייו.

ואדם זה בבואו לקבוע לעצמו את תכנית

החיים, מתבונן בהנהגת ה' עמו ומשים לב לראות מה הבורא מזמין לפניו, ולפי זה קובע את תוכניותיו ואת עתידו, והמאורעות שמתרחשים עמו הם עבורו כרמזים מעם ההשגחה העליונה לכוון את דרכו ולשרטט את תוכנית חייו על פיהם.

וכמו כן גם כוחות נפשו וכשרונותיו אשר חננו ה', הם לפניו כתמרור והוראת כיוון מן השמים לתכנן לפיהם את מהלכיו. ואף מה שנפשו חושקת ולבו נוטה לעסוק בזה, הוא אחד משיקוליו ביצירת תוכניתו, אך אין זה משום שהוא בא לקבוע את עתידו ותוכניתו למטרת נוחיות ונעימות חייו, אלא שדבר זה עצמו שנטעו בלבו מן השמים, הם גם כן עבורו כרמז והוראת דרך מההשגחה העליונה כיצד לפלס את מסילותיו ואת דרכו בחיים. והבן.

ביטול כל רצון עצמי

אמנם יש דרגה יותר רמה, והיא, שהאדם אין עושה כלל תוכניות, אלא משליך עצמו לגמרי על ה', ומניח את עצמו שינהיג אותו ה' יתברך כרצונו, ורואה עצמו כעובד במפעל, אשר בכל מקום שבו ישבצוהו יעשה את מה שמוטל עליו. ובכל יום ובכל רגע מתבונן מה עליו לעשות בעת הזאת, בלי קשר לעבר ולעתיד, ופועל בכל עת כפי שמזמינים לפניו עתה מן השמים, ואינו נעול על מהלך מסויים, והרי הוא מניח עצמו על ה' כתינוק עליו אמו ודבוק לגמרי רק בהנהגתו יתברך.

ולכאורה נראה כי אף שהנהגה זו היא מעלה רמה, אין היא מידה השווה לכל נפש, כי אם לצדיקים וקדושי עליון אשר הראו להם מן השמים כי זו דרגת הבטחון הראויה להם לפי מדרגתם, ואין להם לעסוק בהשתדלות כי אם מעט מזעיר, אולם כל אדם ראוי שיהא עוסק בהשתדלות ובמשא ומתן כדרכו של עולם, שנכלל בזה גם עשיית תוכניות והתוויית מהלכים.

אמנם יש דרגה עילאית ונשגבה הכלולה מכל שלושת המדרגות הנ"ל, והיינו שאמנם משרטט האדם לעצמו מהלך שלם של יעד וסגנון חיים אשר יהיה לו בו נוחות ונעימות, ומתווה תוכנית

מעשים הטבעיים שהוא מוכרח בהם מצד טבעו נקרא הולך לעשות רצון קונו ויש מצוה בדבר. ובכלל זה גם כן אכילה וכו'. ובספר 'דובר צדק' (פרשת אחרי מות אות ד"ה וגם בזה) כתב - 'אחר מתן תורה נודע להם כי רצון ה' יתברך במה שהוא צורך לאדם. וכמו שאמרו בגינאה נהרא 'אני הולך לעשות רצון קוני' והיינו מה שהוטבעה לכך הוא רצון קונו, וכמו מצוה. וכן מה שהאדם בטבעו צריך לאכילה ושתייה הרי זה רצון קונו ומצוה'. [ועיין עוד מה שכתב בספר 'מחשבות חרוץ' - אות ט, רק שמזהיר שם שלא ירמה בזה האדם את עצמו].

ואדם זה, גם תוכניותיו אשר רוקם, הם מחמת רגש נעלה זה שרצונו לנהל את חייו על פי רצון ה', דהיינו שמכיון שבדרכו של עולם צריך האדם ליצור תוכניות כדי להשיג את רצונותיו ושיאפותיו, זה מוכיח שכן הוא רצון ה' שהאדם ינהל את מהלך חייו באופן של עשיית תוכנית ופעולות להשגת הדבר.

ואף שהוא הכין תוכנית כדי לקבוע את המשך פעולותיו, אולם לגבי הוצאת הדבר לפועל אין הוא מוטרד ואין הוא 'נושא בעול' של התוכנית, מכיון שהוא יודע שהכל תלוי בהשגחת ה', ולכן מעתה ואילך משליך את עצמו לגמרי על ה' כגמול עלי אמו, וכדכתיב - 'גול על ה' דרך ובטח עליו והוא יעשה' (תהילים לז, ה). וכתבי - 'לב אדם יחשב דרכו וה' יכין צעדו' (משלי טז, ט).

התודה והברכה לידידנו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרה"ח רבי **שמעון ברגמן** שליט"א
לרגל נישואי הבן עב"ג למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרה"ג רבי **שמעון קירשנבוים** שליט"א
לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות

כיצד להגיע אליו, אולם מה שעושה כן אין זה משום רצונו העצמי שחושק להפיק את תאוות לבו וחפץ נפשו, אלא כל מגמתו ושיאיתו הוא לחיות סגנון חיים כפי רצון ה', ושורש כל תוכניותיו ופעולותיו היינו ההכרה שרצון ה' הוא שהאדם יהיו לו חיים נעימים ויטול את הטובה שהבורא הכין עבורו ויתענג עליהם, וכמו שמבואר בספרים הקדושים שהבורא ברא את העולם בכדי להיטיב עם הבריות, וכדכתיב - 'לעושה השמים בתבונה - לרוקע הארץ על המים - לעושה אורים גדולים - כי לעולם חסדו' (תהילים קלה), וכלשון שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בתפילת שמו"ע - 'גומל חסדים טובים וקונה הכל'.

ולכן הוא פועל למען מטרה זו להשיג את הטובה באופן שהוא יא מרוצה ממנה, שעל ידי כך יפיק את רצון הבורא.

וכמו שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין ('צדקת הצדיק' אות קעג) בגודל מדריגה זו - 'אמרינן בגמרא (חולין ז.) בגינאי נהרא, 'אני הולך לעשות רצון קוני' מה שהוא בטבעו כך, ולפיכך גם האדם כשעושה

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, איש האשכולות לשונו עט סופר מהיר בטוב טעם ודעת, צנא מלא ספרא חריף ובקי טובא בחדרי התורה, מחשובי קהילתנו

הרה"ג רבי **שמעון קירשנבוים** שליט"א

מעורכי מכוננו

אשר עוסק במסירות ונאמנות
בכל ענייני עריכת ספרי רבינו זצוק"ל
לרגל שמחת הבר מצוה לבנו הבה"ח **אברהם** הי"ו
יהי רצון שיוכזו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת וקדושה
ממנו ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה
וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה ולברכה אמן

המברכים

הנהלת מכון 'כתבי בן מלך'

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,

mechonbenmelech@gmail.com נא לפנות ל-054-8422488 או למייל